

«МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ КОЛЕДЖ – ПОЧАТОК ІСТОРІЇ МДУ»

Романцов В. М., Романцова Н. І.

Маріупольський державний університет підходить до свого тридцятирічного ювілею, і можна говорити про пройдений ним шлях. Історія цього закладу вищої освіти – це погляд на розвиток освітньої сфери у Маріуполі та в Україні загалом. Історичні витоки МДУ можна простежити в навчальній діяльності Маріупольського міського народного університету 1917–1919 рр. [12, с. 135] та Маріупольського педагогічного технікуму 1920 – 1930-х років [15, с. 87, 88]. Але в екстремальних суспільних умовах (Громадянська війна в першому випадку, утвердження тоталітарного комуністичного режиму – у другому) ці навчальні заклади не мали шансів на успішний розвиток, а тому час їх діяльності був історично обмежений.

Маріупольський державний університет – ровесник незалежної Української держави і бере свій початок з вересня 1991 року. Це була доба національно-державного відродження України, демократизації суспільних процесів, активізації культурного відродження національних спільнот, що створило сприятливі умови для утворення та подальшого розвитку МДУ. Але, з іншого боку, то був нелегкий час. Автори монографії про національно-культурне та громадське життя греків України в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. звернули увагу на те, що «університет створювався без відповідної матеріально-технічної й кадрової бази, без престижних спеціальностей і міжнародних зв'язків в умовах гострої соціально-економічної кризи в країні на початку 90-х років минулого століття» [1, с. 188].

Гуманітарний коледж був потрібен індустріальному центру Приазов'я м. Маріуполю та всьому цьому регіону. Попередньо була проведена велика підготовча робота на різних рівнях центральної та місцевої влади в Україні. Активно лобював відкриття гуманітарного коледжу в Маріуполі ректор ДонДУ академік В. П. Шевченко, який запозичив цікавий досвід, відвідавши провідні університети США. Ідею Володимира Павловича підтримали маріупольський мер Ю. Хотлубей, керівники великих підприємств [14, с. 50, 52]. З подібною ініціативою виступило також Маріупольське міське національно-культурне товариство греків [6, с. 105]. Активно долучилася до вирішення цього питання Н. М. Кисельова, яка в той час працювала секретарем Маріупольського міськкому КПУ по ідеології та членом Центральної виборчої комісії. Вона просувала питання про створення Маріупольського гуманітарного коледжу на рівні владних установ Маріуполя, Донецька, Києва [2].

31 травня 1991 р. наказом Міністра вищої і середньої спеціальної освіти УРСР з метою практичної реалізації завдань про введення в дію Законів Української РСР про освіту, про мови, «враховуючи необхідність кадрового забезпечення процесів відродження національних традицій, розвитку національних мов, історії, культури» в якості експерименту двоступеневої підготовки спеціалістів гуманітарного профілю «в комплексі коледж – університет» створено Маріупольський гуманітарний коледж при Донецькому державному університеті. Коледж було засновано на правах факультету ДонДУ, і він почав діяти 1 вересня 1991 р. [8]. У 1991 р. рішенням вченої ради Донецького університету було затверджено також статут Маріупольського гуманітарного коледжу [3].

26 червня 1991 р., було прийняте важливе рішення виконавчого комітету Маріупольської міської Ради народних депутатів «Об открытии в г. Мариуполе гуманитарного колледжа». У цьому документі зазначалося, що його відкриття було обумовлене «возникшей в г. Мариуполе потребностью в педагогических кадрах гуманитарного профиля». Для цього звернулися у міський комітет КПУ з проханням про виділення у будинку громадсько-політичного центру аудиторій, необхідних для організації навчального процесу в коледжі. Надзвичайно важливими були рішення про виділення квартир для викладачів та фінансування нового закладу освіти за рахунок фонду фінансових ресурсів міста у обсязі 180 тис. руб. Вирішувати організаційні питання створення коледжу було доручено начальнику Маріупольського міського відділу народної освіти В. І. Демченку [11].

На всіх етапах початкового становлення коледжу він мав всебічну підтримку з боку Донецького державного університету. За словами ректора університету академіка В.П. Шевченка, з самого початку передбачалося призначити керівником Маріупольського гуманітарного коледжу К. В. Балабанова, який у той час навчався в докторантурі, і йому дали змогу завершити навчання [14, с. 50]. Виконувачем обов'язки декана-директора коледжу з 1 липня 1991 р. було призначено канд. іст. наук., доцента кафедри історії СРСР ДонДУ М. А. Захарченка [8]. Заступником директора коледжу з загальних питань у листопаді 1991 р. була призначена Кисельова Н. М. На посаді головного бухгалтера коледжу почала працювати І. А. Садова [10]. Завгоспом працювала Н. Н. Федорук [17].

Приймальній комісії ДонДУ було доручено здійснити набір студентів коледжу на такі факультети: історичний за спеціальністю «Історія з новогрецькою мовою» – 25 осіб; філологічний – за спеціальностями «Російська мова та література з новогрецькою мовою» – 25 осіб, «Українська мова та література з новогрецькою мовою» – 25 осіб, романо-германської філології за такими спеціальностями «Англійська мова та література з новогрецькою мовою» – 15 осіб, «Німецька мова та література з новогрецькою мовою» – 10 осіб [8]. Серед перших студентів коледжу були нинішні викладачі МДУ: к.і.н, доцент кафедри історичних дисциплін С. В. Новікова, к.і.н, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики С. П. Пахоменко [17].

До організації навчального процесу у коледжі були долучені навчальний відділ ДонДУ, історичний, філологічний факультети та факультет романо-германської філології університету. За їх сприяння були розроблені навчальні плани спеціальностей, робочі плани навчальних дисциплін [8].

У складі Маріупольського гуманітарного коледжу було організовано дві кафедри: «Історичних і педагогічних дисциплін» та «Філологічних дисциплін». Начальнику відділу кадрів було доручено видати наказ про укомплектування штату професорсько-викладацького складу коледжу [8]. Серед перших викладачів коледжу були направлені Донецьким державним університетом начальник навчального відділу коледжу О. І. Каріда, кандидати історичних наук, доценти М. А. Захарченко (завідувач кафедри історичних та педагогічних дисциплін до 1996 р.), В. М. Романцов (у той час доцент кафедри історичних та педагогічних дисциплін, нині – д. і. н., професор, завідувач кафедри історичних дисциплін МДУ), кандидат філологічних наук М. І. Зайцев (завідувач кафедри філологічних дисциплін), викладач німецької мови А. В. Хациєва, викладач російської мови Н. С. Григорова [9]. Викладачами коледжу у 1991 р. були прийняті на роботу також деякі вчителі маріупольських шкіл: Г. О. Кожухова, М. А. Татарінова, І. В. Чудайкіна, В. С. Шаповалов, С. В. Шепітько (нині – канд. філолог. наук, професор, декан факультету грецької філології та перекладу) та інші. Для викладання деяких дисциплін у 1991–1992 н. р. були запрошені к.і.н. доцент Л. Г. Шепко та ст. викладач В. А. Косіков (ДонДУ) [7].

У 1992/1993 н.р. викладацький склад кафедри поповнився: до її штату поряд з тими, хто починав роботу на кафедрі, тепер долучилася заступник директора коледжу ст. викладач Н. М. Кисельова, яка викладала історичне краєзнавство та керувала краєзнавчою практикою, викладач української мови Г. І. Кутнякова, викладачі новогрецької мови, І. А. Інатова, Н. А. Чапні (нині голова Маріупольського міського грецького товариства, заступник голови федерації грецьких товариств України).

У 1991 р. було покладено початок майбутній науковій бібліотеці МДУ, без якої неможлива діяльність закладу вищої освіти. Основу бібліотечного фонду новоствореного коледжу склала бібліотека громадсько-політичного центру, яка швидко поповнювалася навчальними посібниками та науковими виданнями.

З 1991 р. в коледжі діяла профспілкова організація, яка надавала сприяння задоволенню соціальних потреб працівників університету. Головою профкому протягом 1991–1996 рр. працював В. М. Романцов. Членами профкому на початку його діяльності були О. І. Каріда, Г. О. Кожухова. Протягом перших років діяльності профспілковий комітет за сприяння керівників деяких діючих тоді колгоспів забезпечував колектив

сільськогосподарськими продуктами. Особливо необхідно з вдячністю відзначити співпрацю з профкомом М. І. Каїри – у той час голови колгоспу з села Бойове Володарського (нині Нікольського) району.

Восени 1992 р. на 5 спеціальностях Маріупольського гуманітарного коледжу навчалося 202 студенти. Навчальний процес забезпечували 24 викладача, з яких лише 3 мали науковий ступінь [4]. У 1992 р. в коледжі було створено курси довузівської підготовки, які надавали абітурієнтам сприяння у підготовці до вступних іспитів (до 2006 р. очолював доцент В. М. Романцов). До підготовчих курсів з часом приєдналася школа іноземних мов «Поліглот», яку очолила Л. В. Підько. Вони становили невід'ємну частину коледжу, а пізніше Маріупольського гуманітарного інституту ДонДУ.

У жовтні 1992 р. Маріупольський гуманітарний коледж при Донецькому Університеті очолив Костянтин Васильович Балабанов – директор коледжу, ректор Маріупольського гуманітарного інституту, ректор Маріупольського державного університету протягом 1992–2020 рр., член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, доктор політичних наук, професор, заслужений працівник освіти України, Почесний Генеральний консул Республіки Кіпр у Маріуполі, член виконкому Маріупольської міської ради [14]. Майже три десятиліття його активної діяльності на посаді керівника нашого закладу вищої освіти знаменувалися потужним проривом в організаційних, навчальних та наукових питаннях розвитку університету. За історично короткий термін нікому невідомий Маріупольський гуманітарний коледж при ДонДУ стрімко злетів до статусу класичного державного університету, перетворився на сучасний науково-освітній та культурний центр Донеччини, здобув визнання в Україні та за кордоном.

За ініціативою К. В. Балабанова менш ніж за рік, вже у серпні 1993 року гуманітарний коледж постановою Кабінету Міністрів України було реорганізовано на Маріупольський гуманітарний інститут Донецького державного університету [7; 3, арк. 1]. При відкритті інституту враховувався гострий дефіцит гуманітаріїв у промисловому регіоні, а також те, що в південно-східній частині країни проживає найчисельніша в СНД грецька діаспора. Тому, гуманітарний інститут, здійснюючи підготовку висококваліфікованих спеціалістів гуманітарних професій, поступово став центром гармонійного розвитку всіх етносів, що живуть у багатонаціональному Приазов'ї, центром розвитку еллінізму в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балабанов К. В., Пахоменко С. П. Національно-культурне та громадське життя греків України в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття. Маріуполь, 2006. 260 с.
2. «Всему свое время» – знает Нина Киселева, кавалер ордена княгини Ольги. *Приазовский рабочий*. 2017. 24. 10.
3. Историческая справка Мариупольского гуманитарного института Донецкого государственного университета. 7 арк. Архів МДУ.
4. Количественные показатели роста Мариупольского гуманитарного института за 1991–1996 годы. Архів МДУ.
5. Наказ міністра вищої і середньої спеціальної освіти УРСР № 127 від 31.05. 1991 р. «Про організацію гуманітарного коледжу при Донецькому державному університеті». Архів МДУ.
6. Отчет о работе кафедры исторических и педагогических дисциплин за 1991–1992 учебный год. Фонд архіву музею історії та археології МДУ.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про вдосконалення мережі вищих навчальних закладів». Від 13 серпня 1993 р. № 646 Архів МДУ.
8. Приказ ректора Донецкого государственного университета «Об открытии колледжа». № 38/05 от 04. 07. 1991. Архів МДУ.
9. Приказ по Донецкому государственному университету «По личному составу колледжа». № 1086/06 от 01. 08. 1991. Архів МДУ.

10. Приказ ректора Донецкого государственного университета «По личному составу колледжа». № 1565/06 от 10. 11. 1991. Архів МДУ.
11. Решение исполнительного комитета Мариупольского городского Совета народных депутатов «Об открытии в г. Мариуполе гуманитарного колледжа» от 26.06.91. № 318. Архів МДУ.
12. Романцов В. Мариупольський міський народний університет. Історичні витoki МДУ. Наука та освіта в сучасному університеті в контексті міжнародного співробітництва : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (23–25 травня 2011 р.). Мариуполь, 2011. С. 135–136.
13. Терентьева Н., Балабанов К. Греки в Україні: історія та сучасність. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Акваліон-Плюс», 2008. Ч. II. 320 с.
14. Шевченко В. Счастливая судьба и высокое предназначение Константина Балабанова. *Константин Балабанов: життєвий шлях освітянина, науковця, дипломата*. Мариуполь: ПрАТ «Газета «Приазовський робочий», 2019. С. 48–54.
15. Якубова Л.Д. Мариупольські греки (етнічна історія): 1778 р. – поч. 30-х р. XX ст. Київ: Інститут історії України НАНУ, 1999. 331 с.
16. GAUDEAMUS. Газета історичного факультету Мариупольського державного гуманітарного університету. Спецвипуск. Фонд архіву музею історії та археології МДУ.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН
ЦЕНТР БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКИХ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ КРАСЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ІСТОРИЧНОМУ ПРОСТОРИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

24 КВІТНЯ 2020 р.

м. МАРІУПОЛЬ

ПІД ЗАГ. РЕД. К. В. БАЛАБАНОВА

МАРІУПОЛЬ
МДУ
2020

УДК 94(477)(063)
ББК 63.3(4Укр)я 431
У 45

Головний редактор: **К.В. Балабанов**, член-кореспондент АПН України, д.п.н., проф., ректор МДУ.

Головна редколегія: **О.П. Реєнт**, член-кореспондент НАН України, д.і.н., проф., заступник директора Інституту історії України НАН України; **В.Ф. Лисак**, д.і.н., професор кафедри МВ та ЗП, декан історичного факультету МДУ, **В.М. Коробка**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **С.С. Арабаджи**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **В.С. Волоніць**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **В.О. Забавін**, старший викладач кафедри історичних дисциплін; **Ю.В. Коробка**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **С.В. Новікова**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **Н.І. Романцова**, к.і.н., доцент кафедри філософії та соціології; **Н.Ф. Шипік**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін.

Відповідальний редактор: **В.М. Романцов** д.і.н., проф., завідувач кафедри історичних дисциплін.

Затверджено на засіданні кафедри історичних дисциплін (протокол № 12 від 12.05.2020 р.).
Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету
Маріупольського державного університету (протокол № 8 від 20.05.2020 р.).

УДК 94(477)(063) Україна у світовому історичному просторі: зб. матеріалів Всеукр.
ББК 63.3(4Укр)я 431 наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 24 квітня 2020 р. / під заг. ред.
У45 К. В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2020. – 148 с.

У збірнику представлено наукові матеріали, що включені до програми Всеукраїнської науково-практичної конференції «Україна у світовому історичному просторі». В ньому висвітлюються різні аспекти української історії та культури як складової всесвітньої історії, актуальні проблеми міжнародних відносин.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, магістрантів і всіх тих, хто цікавиться питаннями історії, культури, зовнішньої політики України, історичного краєзнавства, а також міжнародними відносинами нашого часу.

В сборнике представлены научные материалы, включенные в программу Всеукраинской научно-практической конференции «Украина в мировом историческом пространстве». В нем освещаются различные аспекты украинской истории и культуры как составляющей всемирной истории, актуальные проблемы международных отношений.

Для ученых, преподавателей, аспирантов, студентов, магистрантов и всех тех, кто интересуется вопросами истории, культуры, внешней политики Украины, исторического краеведения, а также международными отношениями современности.

The abstracts presents the scientific articles included in the proceedings of the All-Ukrainian research conference «Ukraine in world historical space». It highlights various aspects of the Ukrainian history as a part of the global history as well as the acute problems in Ukraine's foreign policy and foreign affairs.

The abstracts are meant for students, scientists, instructors and those seeking their masters' and scientific degrees as well as for those who really care for the contemporary Ukraine's history, culture, foreign policy, foreign affairs and country studies.

Маріупольський державний університет, 2020
© Історичний факультет, 2020